

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการประกอบธุรกิจการค้าไม่ว่าจะเป็นธุรกิจประเภทใดย่อมต้องเผชิญกับสภาพการณ์การแข่งขัน เนื่องจากแต่ละกิจการต้องการที่จะให้ธุรกิจของตนเองประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งการดำเนินธุรกิจของกิจการต้องมีการติดต่อกับบุคคลภายนอกหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นลูกค้า เจ้าหนี้การค้า ผู้ให้สินเชื่อ หรือผู้ลงทุน ดังนั้นการที่จะทำให้บุคคลภายนอกเหล่านั้นทราบถึงความสามารถในการดำเนินงานของกิจการ จึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลเป็นสื่อกลาง โดยเฉพาะข้อมูลจากงบการเงินซึ่งถือเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ เป็นรายงานที่สรุปข้อมูลทางการเงินของกิจการ โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางการเงิน ผลการดำเนินงาน และการรับ (จ่าย) เงินสดในรอบบัญชีที่ผ่านมา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์แนวโน้มทางการเงินและการบริหารงานของกิจการในอนาคต โดยที่ข้อมูลเกี่ยวกับกระแสเงินสดถือได้ว่าเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากให้ข้อมูลที่นอกเหนือไปจากข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในงบการเงินอื่น ๆ กล่าวคือ งบกระแสเงินสดนอกจากจะรายงานข้อมูลที่ทำให้ทราบถึงเงินสดที่กิจการมีอยู่แล้ว ยังได้แสดงถึงแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินสดจากกิจกรรมต่างๆ อีกด้วย และสามารถช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถวิเคราะห์ถึงสภาพคล่องของกิจการ ซึ่งสภาพคล่องนี้เป็นตัวสะท้อนว่า สินทรัพย์และหนี้สินที่กิจการมีอยู่เปลี่ยนแปลงไปเป็นเงินสดได้มากน้อยเพียงใด วิเคราะห์ถึงความสามารถในการชำระหนี้ เพื่อประเมินถึงความสามารถของกิจการในการจ่ายชำระหนี้สินเมื่อครบกำหนด และทราบถึงความยืดหยุ่นทางการเงิน ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความสามารถของกิจการในการตอบสนองและปรับตัวให้เข้ากับโอกาสและอุปสรรคต่าง ๆ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2548: 83) นอกจากนี้เงินสดยังเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ธุรกิจดำเนินต่อไปได้อย่างสะดวกและราบรื่น

ข้อมูลกระแสเงินสดของกิจการมีประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงิน โดยใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินความสามารถของกิจการที่จะได้รับเงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสด ตลอดจนความต้องการใช้จ่ายเงินสดของกิจการ (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2544: 105) ซึ่งแหล่งที่รับเข้าหรือจ่ายออกของกระแสเงินสดแบ่งออกได้เป็น 3 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรม

ดำเนินงาน กิจกรรมลงทุน และกิจกรรมจัดหาเงิน โดยกระแสเงินสดที่เกิดจากกิจกรรมหลักที่ก่อให้เกิดรายได้ของกิจการก็คือ กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ซึ่งกระแสเงินสดจากกิจกรรมนี้สามารถให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจอย่างมากแก่ผู้ใช้งบการเงิน เช่น ให้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาว่า มีเงินสดที่พอเพียงต่อการดำเนินงานโดยไม่ต้องกู้ยืมจากแหล่งภายนอกหรือไม่ เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาความสามารถของกิจการในการชำระหนี้ในอนาคต และพิจารณาความสามารถในการจ่ายปันผลของกิจการ นอกจากนี้กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานสามารถนำมาใช้ในการคำนวณหามูลค่าของกิจการซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อผู้ลงทุน เนื่องจากราคาของหลักทรัพย์ขึ้นอยู่กับมูลค่าของกิจการและมูลค่าของกิจการสามารถวัดได้จากกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคต จากประโยชน์ของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานที่กล่าวมา ทำให้สรุปได้ว่า ผู้ใช้งบการเงินต่างก็ต้องการทราบถึงกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตของกิจการ ดังนั้นหากทราบว่ารายการบัญชีใดสามารถนำมาใช้ในการอธิบายกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตได้อย่างเหมาะสมจะทำให้เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินอย่างยิ่ง

จากงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้นำข้อมูลบัญชีมาใช้ในการอธิบายหรือพยากรณ์กระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตกันอย่างกว้างขวาง (McBeth, 1993; Finger, 1994; Dechow และคณะ, 1998; Barth และคณะ, 2001; Ali และ Hussian, 2004) โดยข้อมูลที่นำมาใช้ส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลกำไรสุทธิและกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน เนื่องจาก Financial Accounting Standards Board (1978) ได้กล่าวว่า กำไรสุทธิและองค์ประกอบของกำไรสุทธิสามารถบอกถึงความสามารถของกิจการในการก่อให้เกิดกระแสเงินสดในอนาคตได้ดีกว่าการใช้กระแสเงินสด ดังนั้นงานวิจัยในอดีตจึงต้องการทดสอบข้อเสนอดังกล่าวของ FASB ซึ่งผลการวิจัยส่วนใหญ่ได้พบว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงานสามารถใช้ในการพยากรณ์กระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตได้ดีกว่ากำไรสุทธิ แต่มีงานวิจัยจำนวนไม่มากที่ได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบของกำไรสุทธิ ซึ่ง Barth Cram และ Nelson (2001) ได้ทำการพัฒนาตัวแบบเพื่อใช้ในการศึกษา โดยแยกกำไรสุทธิออกเป็นส่วนเงินสดกับส่วนคงค้าง และแยกกำไรสุทธิออกเป็นส่วนเงินสดกับแต่ละองค์ประกอบของส่วนคงค้าง ผลศึกษาที่ได้พบว่า การแยกกำไรสุทธิออกเป็นองค์ประกอบซึ่งได้แก่ ส่วนเงินสดและส่วนคงค้าง ทำให้ความสามารถในการพยากรณ์กระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตดีกว่าการไม่แยกองค์ประกอบของกำไรสุทธิ และเมื่อแยกกำไรสุทธิเป็นส่วนเงินสดและแต่ละองค์ประกอบของส่วนคงค้าง พบว่าสามารถใช้พยากรณ์กระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตได้ดีกว่าการใช้ส่วนเงินสดร่วมกับส่วนคงค้างแบบไม่แยกองค์ประกอบ เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องจากกำไรสุทธิที่ไม่ได้แยก

องค์ประกอบและส่วนคงค้างที่ไม่ได้แยกองค์ประกอบมีการปกปิดข้อมูลบางอย่างอยู่ภายในรายการนั้น (Barth และคณะ, 2001: 28) กล่าวคือ กำไรสุทธิทำการบันทึกบัญชีตามเกณฑ์คงค้างซึ่งมีการรับรู้รายการทางบัญชีในขณะที่เกิดขึ้นไม่คำนึงว่าจะได้รับหรือจ่ายเงินสดออกไปแล้วหรือไม่ ดังนั้นกำไรสุทธิที่ไม่แยกองค์ประกอบจึงไม่ได้แสดงถึงจำนวนเงินสดที่กิจการมีอยู่ทั้งจำนวน เมื่อแยกกำไรสุทธิออกเป็นองค์ประกอบจะทำให้ผู้ใช้งบการเงินทราบว่าแท้จริงแล้วกำไรสุทธิของกิจการสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เป็นเงินสดและส่วนที่เป็นรายการคงค้าง ซึ่งใน 2 ส่วนนี้มีความแตกต่างกันโดยส่วนที่เป็นเงินสด คือ กระแสเงินสดที่กิจการมีอยู่จริงในขณะนั้น สำหรับส่วนที่เป็นรายการคงค้างคือ กระแสเงินสดที่กิจการจะได้รับหรือต้องจ่ายออกไปในอนาคต หากไม่แยกองค์ประกอบของกำไรสุทธิออกมาก็จะไม่ทราบถึงข้อมูลดังกล่าว เช่นเดียวกันกับการที่ไม่แยกองค์ประกอบของรายการคงค้าง เนื่องจากรายการคงค้างสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนของการเปลี่ยนแปลงในทุนหมุนเวียนและส่วนของรายการคงค้างระยะยาว ซึ่งในแต่ละส่วนก็มีความเกี่ยวข้องกับกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตที่แตกต่างกัน โดยที่ส่วนของการเปลี่ยนแปลงในทุนหมุนเวียนจะทำให้ผู้ใช้งบการเงินทราบถึงกระแสเงินสดที่กิจการจะต้องรับเข้าหรือจ่ายออกในรอบเวลาบัญชีถัดไป ส่วนของรายการคงค้างระยะยาวเป็นค่าใช้จ่ายของกิจการที่ไม่ได้มีการจ่ายออกไปจริง เป็นเพียงค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการปันส่วนจากการใช้สินทรัพย์ในรอบระยะเวลาบัญชีที่กิจการได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากสินทรัพย์ เช่น ค่าเสื่อมราคา (Guay และ Sidhu, 2001: 113) ดังนั้นหากไม่แยกองค์ประกอบของรายการคงค้างออกมา อาจส่งผลให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจผิดคิดว่าในส่วนของรายการคงค้างคือกระแสเงินสดที่จะรับเข้าหรือจ่ายออกทั้งจำนวนในรอบเวลาบัญชีถัดไป นอกจากนี้ จากที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่างานวิจัยส่วนใหญ่ได้พบว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงานสามารถใช้พยากรณ์กระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตได้ดีกว่ากำไรสุทธิ แต่งานวิจัยของ Barth Cram และ Nelson (2001) กลับพบว่าการแยกกำไรสุทธิออกเป็นองค์ประกอบสามารถใช้พยากรณ์กระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตได้ดีกว่าการใช้กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

สำหรับในประเทศไทย การศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของข้อมูลบัญชีในการอธิบายกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตยังมีอยู่ไม่มาก แต่กระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตกลับเป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถนำไปใช้ในการคำนวณหามูลค่าของกิจการ ซึ่งมูลค่าของกิจการเป็นข้อมูลหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงินไม่ว่าจะเป็นผู้ลงทุน ผู้ให้สินเชื่อ หรือผู้บริหารของกิจการเองก็ตาม ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตสามารถอธิบายได้โดยข้อมูลกำไรสุทธิและองค์ประกอบของกำไรสุทธิในงบการเงินของบริษัทที่จุด

ทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้หรือไม่ เนื่องจากกำไรสุทธิที่คำนวณขึ้นตามเกณฑ์คงค้างจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผูกพันและทรัพยากรที่จะได้รับหรือจ่ายออกไปในอนาคตได้ดีกว่ากำไรที่คำนวณขึ้นตามเกณฑ์เงินสด (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2548: 138) การวิจัยในครั้งนี้จึงได้ทำการศึกษาความสามารถของกำไรสุทธิและองค์ประกอบของกำไรสุทธิในการใช้อธิบายกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคต และทำการเปรียบเทียบความสามารถในการอธิบายระหว่างการแยกและไม่แยกองค์ประกอบของกำไรสุทธิ โดยได้นำตัวแบบของ Barth Cram และ Nelson (2001) มาใช้ในการอธิบาย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงความสามารถของกำไรสุทธิและองค์ประกอบของกำไรสุทธิในการอธิบายกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยอาศัยตัวแบบของ Barth Cram และ Nelson (2001)
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถระหว่างการแยกกำไรสุทธิเป็นกระแสเงินสดจากการดำเนินงานและรายการคงค้างกับกำไรสุทธิที่ไม่แยกองค์ประกอบในการอธิบายกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคต
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถระหว่างการแยกกำไรสุทธิเป็นกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน และแยกรายการคงค้างเป็นการเปลี่ยนแปลงในทุนหมุนเวียน และรายการคงค้างระยะยาวในการอธิบายกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคต กับการแยกกำไรสุทธิเป็นกระแสเงินสดจากการดำเนินงานและรายการคงค้างในการอธิบายกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคต

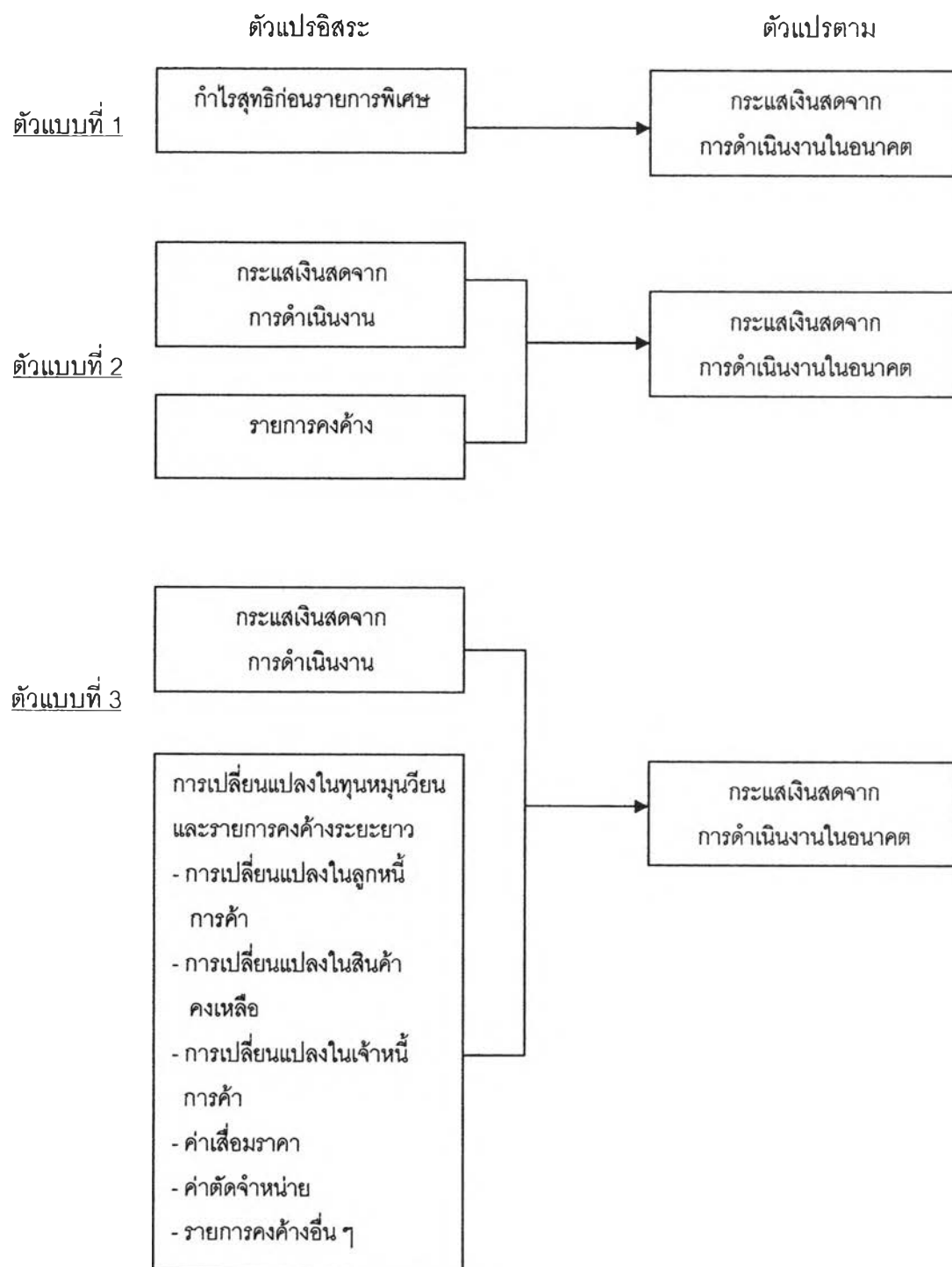
1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทุกบริษัท ยกเว้น บริษัทที่อยู่ในกลุ่มธนาคาร (Banking) กลุ่มเงินทุนหลักทรัพย์ (Finance and Securities) กลุ่มประกันภัยและประกันชีวิต (Insurance) บริษัทที่อยู่ในระหว่างการฟื้นฟูกิจการ และบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (mai) โดยขอบเขตระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาอยู่ระหว่างปี พ.ศ.2540-2546

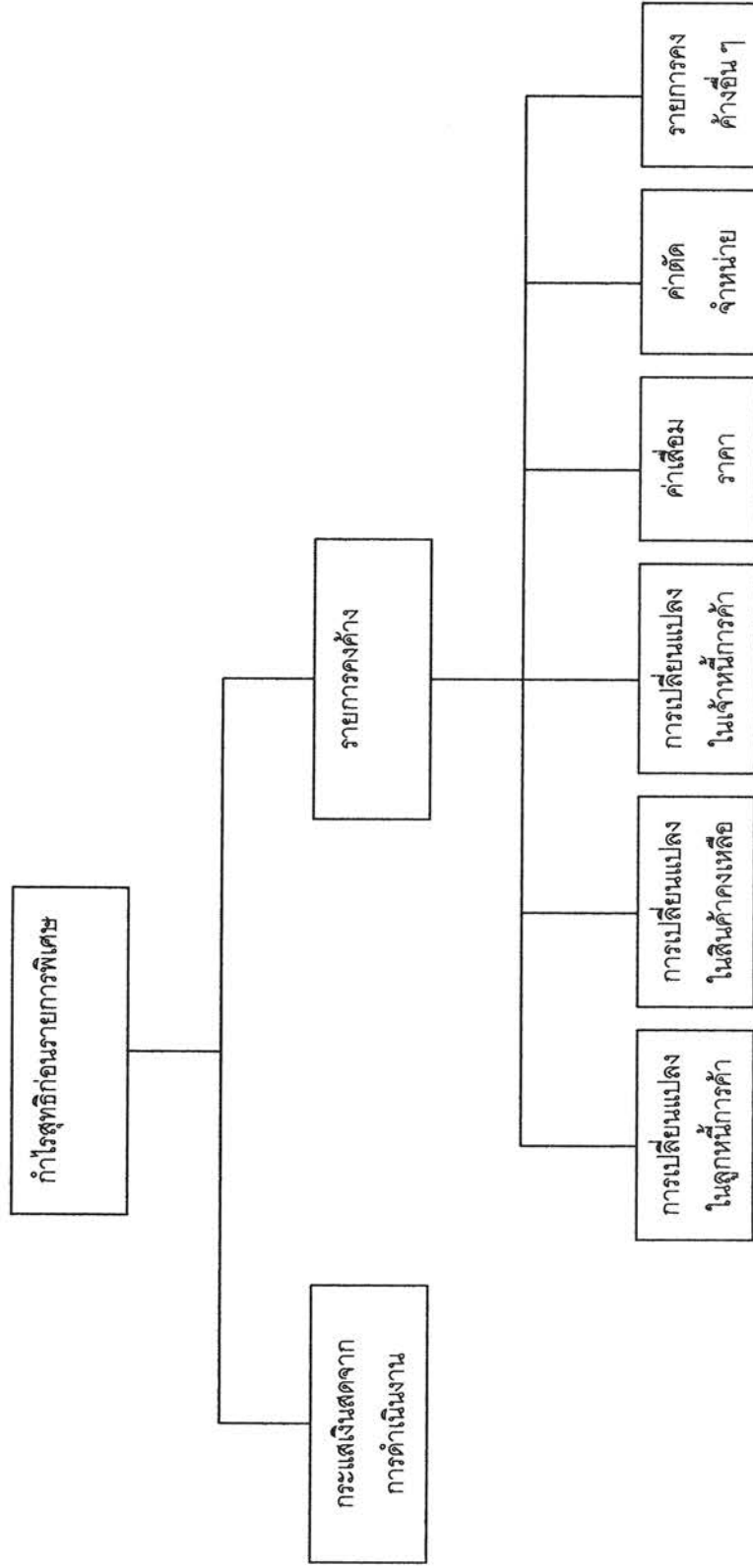
1.4 กรอบแนวความคิด

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงความสามารถของกำไรสุทธิและองค์ประกอบของกำไรสุทธิ ในการอธิบายกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคต โดยอาศัยตัวแบบของ Barth Cram และ Nelson (2001) ซึ่งมีกรอบแนวความคิด ดังแสดงในรูปที่ 1.1 และ 1.2

รูปที่ 1.1 กรอบแนวความคิด

รูปที่ 1.2 กำไรสุทธิและองค์ประกอบของกำไรสุทธิ

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) ทำการศึกษาถึงความสามารถของข้อมูลกำไรสุทธิและองค์ประกอบของกำไรสุทธิในการอธิบายกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เป็นการรวบรวมข้อมูลงบการเงินจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อสรุปถึงข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษา โดยวิเคราะห์จาก ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์เชิงอนุมาน (Inferencial Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาทำการวิเคราะห์ความถดถอยแบบง่าย (Simple Regression) และวิเคราะห์ความถดถอยแบบเชิงพหุ (Multiple Regression) เพื่อศึกษาถึงความสามารถของตัวแปรอิสระที่อยู่ในแต่ละตัวแบบในการใช้อธิบายกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคต โดยพิจารณาจากค่าสถิติทดสอบ t

3. เปรียบเทียบความสามารถของตัวแปรอิสระระหว่างตัวแบบในการใช้อธิบายกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคต โดยใช้ค่าสถิติของ Vuong (1989)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความสามารถของกำไรสุทธิและองค์ประกอบของกำไรสุทธิในการอธิบายกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. ทำให้ทราบว่า การแยกกำไรสุทธิเป็นกระแสเงินสดจากการดำเนินงานและรายการคงค้างกับการใช้กำไรสุทธิที่ไม่ได้แยกองค์ประกอบ รายการใดสามารถอธิบายกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตได้ดีกว่ากัน

3. ทำให้ทราบว่า การแยกกำไรสุทธิเป็นกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

การเปลี่ยนแปลงในทุนหมุนเวียน และรายการคงค้างระยะยาว กับการแยกกำไรสุทธิเป็นกระแสเงินสดจากการดำเนินงานและรายการคงค้าง รายการใดสามารถอธิบายกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตได้ดีกว่ากัน

4. เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินในการนำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจ กล่าว

คือ หากทราบว่าระหว่าง การแยกและไม่แยกองค์ประกอบของกำไรสุทธิ ข้อมูลใดสามารถอธิบายกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในอนาคตได้ดีกว่าก็จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้คำนวณหามูลค่าของกิจการ ซึ่งมูลค่าของกิจการเป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถนำไปพิจารณาถึงราคาปัจจุบันของหลักทรัพย์ พิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้สินในอนาคตของกิจการ หรือพิจารณาถึงการจ่ายเงินปันผลในอนาคตได้

1.7 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

เนื้อหาและผลการศึกษาในครั้งนี้จะมีการนำเสนอโดยการแบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย กรอบแนวความคิด วิธีดำเนินการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระแสเงินสด แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรายการคงค้าง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการพัฒนาสมมติฐานการวิจัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย กล่าวถึง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล ตัวแบบที่ใช้ในการศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวถึง ข้อมูลเบื้องต้นของตัวอย่างและแนวทางในการวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ กล่าวถึง การสรุปเนื้อหาสำคัญของ
ผลการวิจัย ประโยชน์ของผลการวิจัย ข้อจำกัดในการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป